Kirkko Helsingissä
Kyrkan i Helsingfors

TOIMINTA-ASIAKIRJA SATEENKAARI-IHMISTEN YHDENVERTAISUUDEN VAHVISTAMISEKSI JA EDISTÄMISEKSI

Helsingin seurakunnissa ja yhteisissä palveluissa

2023

uskottu toivottu rakastettu

Helsingin seurakuntien osallistava moninaisuus-ohjelma

Helsingin seurakuntien osallistava moninaisuus-ohjelma (H.O.M.O.) on vuonna 2022 käynnistetty yhdenvertaisuusprojekti, jonka tarkoitus on vahvistaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien henkilöiden yhdenvertaisuutta Helsingin seurakunnissa. Projektin myötä seurakuntiin on luotu sateenkaariyhteyshenkilöverkosto, turvallisemman tilan periaatteet ja yhdenvertaisuusperiaatteet sekä aloitettu työntekijöiden ja luottamushenkilöiden yhdenvertaisuuskoulutus.

Moninaisuusohjelman avulla Helsingin seurakunnissa ilmaistaan, että jokainen ihminen on yhdenvertainen, arvokas omana itsenään ja sellaisena kuin he itsensä kokevat. Sateenkaari-ihmisille tulee olla yhdenvertaisesti mahdollista osallistua jumalanpalveluksiin, kirkollisiin toimituksiin, rippikouluun ja muuhun seurakunnan toimintaan turvallisella ja jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta kunnioittavalla tavalla. Moninaisuusohjelman myötä esihenkilöt, työntekijät ja luottamushenkilöt Helsingin seurakunnissa ovat velvoitettuja vahvistamaan yhdenvertaisuutta ja puuttumaan syrjivään käytökseen ohjeiden mukaisesti.

Mikä toiminta-asiakirja on?

Toiminta-asiakirja sateenkaari-ihmisten yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi ja edistämiseksi Helsingin seurakunnissa ja yhteisissä palveluissa on osa moninaisuusohjelman koulutuksellista kokonaisuutta.

Mikä on toiminta-asiakirjan tarkoitus?

Toiminta-asiakirja ohjaa yhdenvertaisuustyötä toiminnan tasolla. Toiminta-asiakirjassa esitellään yhdenvertaisuusperiaatteet yhteisinä tavoitteina. Kukin yhdenvertaisuusperiaate on asetettu *tavoitteeksi* ja osoitettu, millaisilla *toimenpiteillä* tavoitetta voi edistää. Toimenpiteitä on havainnollistettu *käytännön esimerkein*. Tämä toiminta-asiakirja keskittyy yhdenvertaisuuden vahvistamiseen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta.

Mikä ei ole toiminta-asiakirjan tarkoitus?

Toiminta-asiakirja ei ole opas jokaiseen käytännön kysymykseen ja kohdattavaan tilanteeseen. Eri alojen työn arjessa hyödynnettäviä tarkempia ohjeita, esimerkkejä ja vinkkejä yhdenvertaisuuden vahvistamisesta kootaan Sinfoon. Niissä hyödynnetään työntekijöiden asiantuntemusta, kokemuksia ja ideoita.

KIRKKO HELSINGISSÄ
KYRKAN I HELSINGFORS

Tervetuloa toivottava yhteisö

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Jokainen ihminen kokee olevansa tervetullut ja osallinen katsomatta seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin. Rakennamme seurakunnista ja seurakuntayhtymästä tervetuloa toivottavan yhteisön.	• Työntekijät ja vapaaehtoiset kiinnittävät huomiota kieleen, jota käyttävät toimituksissa ja tilaisuuksissa. • Vältämme erottelua ”heihin” ja ”meihin”. • Kunnioitamme jokaisen itsemäärittely- ja määrittelemättömyysoikeutta.	• Tilaisuuksien valmistelussa ja toteutuksessa puhuttelumuodot, sanamuodot ja tekstit ovat moninaisuutta huomioonottavia. • Työntekijät viestivät myönteistä suhtautumista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä ja heidän läheisiään kohtaan. • Työn tueksi on koottu Hyvät käytänteet-osio Sinfon Sateenkaarityö Helsingin seurakunnissa-sivulle. • Kunnioitetaan ihmisen omaa sukupuolensa määrittelyä ja käytetään hänestä hänen toivomiaan pronomineja.

Palvelulupaus

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Kaikki palvelumme ja toimintamme on seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuutta huomioivaa.	• Luomme ilmapiirin, jossa jokainen saa itse päättää mitä haluaa muille kertoa yksityisasioistaan. • Teemme toiminnastamme turvallisen paikan pohtia omaa minuuttaan, johon kuuluu myös seksuaali- ja sukupuoli-identiteetti.	• Kasvatuksessa ja toiminnassa lähtökohtana on moninaisuuden huomioiminen. • Huomioimme kokoavassa toiminnassa perheiden ja suhteiden moninaisuuden.

Turvallisuuslupaus

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Kaikki palvelumme ja toimintamme on turvallisemman tilan periaatteiden mukaista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville ja heidän läheisilleen.	• Jokainen seurakunta ja palveluyksikkö huolehtii tilaisuuksien ja ympäristön turvallisuudesta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville. • Puutumme syrjintään ja häirintään tilanteen vaatimalla tavalla ja raportoimme siitä esihenkilölle. • Tiedostamme, että myös sateenkaari-ihmisten keskuudessa saattaa esiintyä syrjintää, itsesyrjintää, sisäistettyjä fobioita ja ennakkoluuloja. • Puolustamme epäasiallisen kohtelun kohdetta. Ammatillinen liittolaisuus huomioi myös työntekijän turvallisuuden. • Sitoudumme tukemaan ja edistämään moninaisten perheiden ja niissä elävien lasten hyvinvointia.	• Otamme tilaisuuksien valmistelussa huomioon seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien tarpeet, jotta he voivat kokea turvalliseksi osallistua niihin. Esimerkiksi kiinteistöihin järjestämme sukupuolineutraaleja WC-, pesu- ja majoitustiloja. • Muokkaamme lomakkeiden kieltä ja sanamuotoja moninaisuutta huomioivaksi. • Pidämme yhdenvertaisuusperiaatteitamme esillä yhteistyössä kumppaneiden (esim. lähetysjärjestöt) ja sidosryhmien kanssa.

Pois ongelmalähtöisyydestä

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Emme tarkastele ihmisen seksuaalista suuntautumista ja sukupuoli-identiteettiä ongelmalähtöisesti.	• Palvelussa ja toiminnassa ei pidetä heteronormia itsestäänselvyytenä. Oletamme lähtökohtaisesti moninaisuutta. • Sateenkaarevuus ei saa muodostua esteeksi toimintaan osallistumiselle tai hengelliselle kasvulle.	• Perheiden ja niissä elävien lasten ongelmat ja kysymykset ovat usein samoja riippumatta sateenkaarevuudesta. • Kysymystä tasa-arvoisesta avioliitosta ei nosteta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kohtaamisessa keskiöön, ellei asianosainen itse sitä halua. • Vähemmistöstressiin ja kehodysforiaan ei suhtauduta ongelmana, vaan myötätunnolla ja ymmärryksellä.

Kouluttaudumme

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Järjestämme koulutusta moninaisuus- ja yhdenvertaisuusasioista luottamushenkilöille, vapaaehtoisille ja työntekijöille.	• Sitoudumme seurakunnissa ja yhteisissä palveluissa luomaan keskustelua ja ymmärrystä erilaisten näkemysten välille. • Esihenkilöt sitoutuvat tarjoamaan työntekijöille mahdollisuuden osallistua koulutuksiin.	• Käymme läpi tämän toiminta-asiakirjan koulutuksissa ja työkokouksissa. • Jokaisen työntekijän on mahdollista suorittaa verkkoalustan koulutus yhdenvertaisuuden vahvistamisesta.

Yhteyshenkilöt

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Jokaisessa seurakunnassa ja yhteisissä palveluissa on esihenkilön nimeämä työntekijä, joka toimii moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä puuttuu häirintään ja syrjintään.	• Jokainen seurakunta nimeää sateenkaariyhteyshenkilön. • Yhteisen seurakuntatyön työntekijä koordinoi sateenkaariyhteyshenkilöverkostoa. • Seurakuntayhtymän viestintä on vahvasti mukana. • Yhteyshenkilö puuttuu yhdessä muiden työntekijöiden kanssa häirintään ja syrjintään sekä raportoi niistä.	• Verkkosivuilla ja muussa viestinnässä käy ilmi mitkä seurakunnat sitoutuvat yhteisiin yhdenvertaisuusperiaatteisiin ja kuka on kyseisen seurakunnan tai yhteisten palveluiden sateenkaariyhteyshenkilö. • Yhteyshenkilö antaa sateenkaari-ihmisille ja heidän läheisilleen turvallisista palveluohjausta.

Kokemusasiantuntijuus

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Mahdollistamme seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien luottamushenkilöiden, vapaaehtoisten, seurakuntalaisten ja työntekijöiden toimimisen kokemusasiantuntijoina moninaisuuden kysymyksissä.	• Hyödynnämme kokemusasiantuntijuutta tilaisuuksien valmistelussa ja suunnittelussa. • Asiantuntijuus vs. kokemusasiantuntijuus riippuu henkilön valinnasta lähestyä asiaa.	• Järjestämme koulutuksellisia tilanteita, joissa annetaan tilaa ja ääni kokemusasiantuntijuudelle. • Rohkaisemme asianosaisia ottamaan kantaa vähemmistökysymyksiin. • Kutsumme mukaan asiantuntijoiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia kehittäessämme toimintaa seurakuntien alueella asuville sateenkaari-ihmisille.

Perheet ja läheiset

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Luomme tilaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien perheiden ja läheisten kysymyksille ja kokemuksille.	• Kutsumme aktiivisesti sateenkaariperheitä mukaan kirkon toimintaan. • Kiinnitämme erityistä huomiota moniperusteista syrjintää kokevien sateenkaari-ihmisten tarpeisiin (intersektionaalisuus).	• Muistamme, että sateenkaari-ihmiset ovat moninainen joukko moninaisine tarpeineen eri elämäntilanteissa ja vaiheissa. • Pappi tai diakoniatyöntekijä huomioi sateenkaarisensitiivisyyden myös senioritoiminnassa. • Avoimuus luo avoimuutta.

Rakentava keskustelukulttuuri

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Käymme teologista ja eettistä keskustelua seksuaalisuudesta ja sukupuolista rakentavassa hengessä.	• Seurakunnissa ja yksiköissä pyritään tuomaan esiin Kunnioittava keskustelu -menetelmän periaatteita. • Käymme teologista ja eettistä keskustelua rakentavasti argumentoimalla, ei henkilöimällä. • Emme salli huonoa käytöstä tai epäkunnioittavaa puhetta yhdenvertaisuutta edistävistä periaatteista. • Muistamme, että hyväksyvät sanat luovat turvallista todellisuutta, kun taas puhumattomuus, passiivisuus ja ohittaminen luovat turvattomuutta.	• Asetamme tavoitteeksi, että toiminnassa on turvallista olla oma itsensä sekä tuoda keskusteluun moninaisuuden kysymyksiä omassa tai läheisten elämässä. • Emme hyväksy syrjivää tai epäkunnioittavaa puhetta tai käytöstä toisiamme ja itseämme kohtaan. • Teologiselle pohdinnalle on oma tilansa ja paikkansa, mutta tämän täytyy tukea yhdenvertaisuusperiaatteita.

Ennakkoluulot

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Emme leimaa emmekä stigmatisoi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia. Tämän huomioiminen edistää kaikkien hyvinvointia ja vahvistaa mielenterveyttä.	• Osallistumme aktiivisesti eri keskustelufoorumeihin ja sidosryhmiin, joissa edistetään sateenkaari-ihmisten mielen hyvinvointia.	• Hyvinvoinnin edistämisessä ja stigmatisoinnin purkamisessa kiinnitämme huomiota myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyviin tabuihin ja stereotypioihin, esim. sateenkaarevuus ei automaattisesti luo vaikeuksia ihmisen elämään.

Yksilöllisyys

TAVOITE:	TOIMENPIDE:	KÄYTÄNNÖN ESIMERKKI:
• Huomioimme jokaisen ihmisen ainutlaatuisuuden ja erityisyyden sekä yksilölliset kokemukset. Sateenkaari-ihmiset eivät ole yksi yhtenäinen joukko.	• Järjestämme sateenkaarierityistä toimintaa yhteistyössä yhteisten palveluiden ja muiden seurakuntien kanssa. • Sateenkaarityötä tekevät työntekijät ovat moninaisia mielipiteiltään ja seksuaali- ja sukupuoli-identiteetiltään. • Mahdollistamme sateenkaarityön kaikille. • Tiedostamme, että osa sateenkaari-ihmisistä on haavoitettuja, kokeneet syrjintää sekä hengellistä väkivaltaa, mutta on iso joukko ihmisiä, joille asia on arkinen ja osa muuta elämää.	• Osa sateenkaari-ihmisistä ja heidän läheisistään kokee tarvitsevansa sateenkaarierityistä vertaistoimintaa seurakunnissa, mutta iso osa haluaa osallistua kaikille avoimeen toimintaan. • Emme ohita syrjinnän jättämiä jälkiä, vaan huomioimme haavoitettuja esim. tarjoamalla keskusteluapua tai pyytämällä anteeksi.